

גליון 19, 18 במאי 2011

עובדי הרכבת נאבקים בהפרטה

עובדי הרכבת הפגינו נגד אורי יוגב, שובר ארגוני עובדים, שהגדיר כהישג ההיסטורי שלו בתקופת עבודתו באוצר את שבירת העבודה המאורגנת.

התחבורה ומנכ"ל הרכבת) פתחו במלחמה של ממש נגד העובדים: השמצות, איומים בסגירת החברה, ועקשנות להתחיל מיד בהפרטה, גם ללא הסכמה עם העובדים. מכאן, שהמערכה של עובדי הרכבת היא מערכה מעמדית חשובה ביותר להגנה על העבודה המאורגנת, ומערכה חשובה לא פחות לעצור את הפרטת רכבת ישראל. המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) תומכת במאבק עובדי הרכבת נגד ההפרטה. היא קוראת להפוך מאבק זה למערכת המונית וממושכת נגד ההפרטה ונגד המדיניות הניאו-ליברלית של הממשלה הימנית. כן גינתה מק"י את מעצר נציגי העובדים בעת מחאה לגיטימית.

ציון המוני של יום הנכבה

בשבוע האחרון צוין יום הנכבה הפלסטינית באירועי מחאה והזדהות בישראל ובארצות הערביות. אורגנו תהלוכות לכפרים ערביים הרוסים ולמען מימוש זכויותיו הלאומיות של העם הפלסטיני, לרבות זכויות הפליטים לפי החלטות האו"ם. (בנושא זה - ר' עמודים 5, 6).

אתר מק"י מחודש ומשודרג

האתר של המפלגה הקומוניסטית הישראלית www.maki.org.il עלה לאוויר לאחר שידרוג מרשים, והוא עדכני יותר, עשיר יותר ומעניין יותר. לאתר נוספו מדורים חדשים בעברית, בערבית ובאנגלית. אתר מק"י הוא אתר השמאל היחיד בארץ, המתעדכן יום-יום במאמרים ובידיעות מהנעשה בארץ ובעולם. האתר שם דגש במאבק לשלום ונגד הכיבוש, לקידום זכויות העובדים והנשים, לשוויון לאומי ואזרחי של המיעוט הערבי, נגד השלכות המשבר ולמען חלופה מהפכנית סוציאליסטית.

על מה נעצרו חברי ועד עובדי הרכבת? ב-11 במאי הפגינה קבוצה של עובדי הרכבת, וביניהם יו"ר ועד העובדים, גילה אדדעי, מול ביתו של אורי יוגב, יו"ר הדיקטטוריון של הרכבת, ביישוב רעות. ההפגנה הייתה חוקית ולא גרמה הפרעה. אלא שאז התערבו בריוני חברת אבטחה, ששמרו על הבית, התפתחה תגרה, והשוטרים שהגיעו עצרו את הפועלים ולא את הבריונים.

בתגובה למעצר ועד העובדים, פתחו עובדי הרכבת עוד באותו לילה בשביתה. גם השביתה הייתה לגיטימית, שכן זה מכבר הודיעו ועד העובדים וההסתדרות על סכסוך עבודה, ולכן היו רשאים לפתוח בשביתה בכל רגע.

הנהלת הרכבת, בגיבוי שר התחבורה ישראל כ"ץ, פנו מייד לבית הדין לעבודה, בתביעה שיאסור את המשך השביתה. בדיון ללא נוכחות נציגי העובדים, קיבל בית הדין את דרישת ההנהלה, והורה לעובדים לשוב מייד לעבודה. העובדים לא מיהרו למלא אחר הצו, ותבעו שלפני חידוש העבודה ישוחררו חבריהם מהמעצר. ואמנם למחרת (12.5), שוחררו עשרת חברי ועד עובדי הרכבת, והוצא לגביהם צו, האוסר עליהם להתקרב ליישוב רעות.

עד כאן סיפור רגיל, לצערנו, של ניסיון למנוע מעובדים לשבות ולהפגין. אך כאן חשוב להכניס לתמונה את האדון אורי יוגב, שנגדו הפגינו עובדי הרכבת.

אורי יוגב כיהן כממונה על אגף התקציבים באוצר בימיו של נתניהו כשר האוצר. ב-5 במאי 2004, לאחר פרישתו מתפקידו זה ומעברו לעסקים, אמר יוגב בריאיון ל"הארץ", כי ההישג הגדול ביותר שלו בעבודתו באוצר הייתה הצלחתו "לנצל את תקופת המיתון, כדי לשנות את כללי המשחק ולקדם את המהפכה הדרמטית מכולן - שבירת העבודה המאורגנת בישראל".

עתה, כאשר נתניהו הוא ראש הממשלה, יוגב מונה לתפקיד הציבורי של יו"ר דירקטוריון רכבת ישראל במטרה להמשיך ולמנף את הצלחתו, לדבריו, בשבירת העבודה המאורגנת. יוגב מעריך, כי התנגדות העובדים למהלך של הפרטת חברת הרכבת עלולה להפריע לתהליך של העברת הרכבת לשליטת ידידיו הטייקונים, הוא (יחד עם שר

מעוניין/נת לקבל הביתה את "זו הדרך"?

שלחו שם וכתובת אל: info@maki.org.il

המשלוח ללא תשלום.

תרומות לפקודת מק"י, ת"ד 26205, ת"א 61261,

יתקבלו בברכה.

אנשי רוח קוראים להכיר במדינה פלסטינית עצמאית

עשרות אנשי רוח פרסמו בעיתון "הארץ" (6.5) תחת הכותרת "הדקה ה-90", גילוי דעת הקורא להכיר במדינה פלסטינית על בסיס קווי 1967. בגילוי הדעת נכתב: "אנחנו, אזרחיות ואזרחי ישראל, חייבים להתעורר ולעצור עכשיו את הצונאמי המדיני המאיים על ביטחוננו ועל ביטחון ילדינו. כשהקבינט לא מסוגל להוביל ולנווט, או חייבים לדרוש את שינוי הכיוון". ובהמשך: "אנו קוראים להכיר במדינה פלסטינית דמוקרטית כבסיס לסיום הסכסוך ולהסדרים מוסכמים על בסיס גבולות '67. הכרה במדינה פלסטינית כזאת היא אינטרס ישראלי קיומי. רק היא תבטיח את פתרון הסכסוך".

על העצומה חתמו, בין היתר: פרופ' יוסף אגסי, מיכה אולמן (חתן פרס ישראל), פרופ' ירון אזרחי, פרופ' אווה אילוז, פרופ' יהודה באואר (חתן פרס ישראל), פרופ' חיים בן שחר, פרופ' מנחם ברינקר (חתן פרס ישראל), פרופ' חיים גנז, יאיר גרבוז, פרופ' נורית גרין, פרופ' מרסלו דסקל, דוד טרטקובר (חתן פרס ישראל), פרופ' ירמיהו יובל (חתן פרס ישראל), פרופ' מנחם יערי (חתן פרס ישראל), רם לוי (חתן פרס ישראל), אבנר כץ, הלל מיטלפונקט, אלכס ליבק (חתן פרס ישראל), יהושע סובול, עמוס עוז (חתן פרס ישראל), פרופ' הלל שוקן, פרופ' אליס שלוי (כלת פרס ישראל), נשיא מכללת ספיר פרופ' זאב שחור, ועו"ד טליה ששון.

ב-6 באפריל פרסמה קבוצה אחרת של אישי ציבור, שכללה אישים ששירתו בעבר בממסד הביטחוני ואישים מצמרת עולם העסקים, יוזמה מדינית, שבמרכזה – נסיגה של ישראל לקווי 1967, לרבות ממזרח-ירושלים.

לפי הצעתה של קבוצה זו, קווי 1967 יהיו הבסיס לקביעת הגבול בין ישראל לפלסטין; המדינה הפלסטינית תקום במרבית שטחי הגדה המערבית וברצועת עזה; בירת המדינה הפלסטינית תוקם על מרבי תשטחי ירושלים המזרחית. בסוגיית הפליטים מציעים השותפים ליוזמה, כי הם יוכלו לבחור בין פיצוי כספי לבין חזרה לשטחי המדינה הפלסטינית, עם אפשרות שמספר מסוים יחזור, בהסכמה, לשטחי ישראל.

על היוזמה חתומים, בין היתר, ראשי השב"כ לשעבר עמי אילון ויעקב פרי; דני יתום, ראש המוסד לשעבר; הרמטכ"ל לשעבר אמנון ליפקין-שחק; איש העסקים עידן עופר; עדינה בר-שלום, בתו של הרב עובדיה יוסף; השר לשעבר משה שחל; ופרופ' עליזה שנהר.

בגלל הכיבוש, חברה גרמנית פרשה

מבניית קו הרכבת לירושלים

חברת הרכבות הגרמנית הלאומית, דויטשה-באן, הודיעה בשבוע שעבר, כי היא לא תשתתף יותר בפרויקט בניית קו הרכבת המהירה מתל-אביב לירושלים. בהודעה, שפורסמה בשבועון הגרמני "דר-שפיגל", נמסר, כי הסיבה לעזיבת הפרויקט היא, שלמרות שמסלול הרכבת עובר בשטחים פלסטיניים כבושים, זו מיועדת לאזרחי ישראל בלבד.

הודעת החברה פורסמה לאחר שנוהל מולה קמפיין משותף על-ידי קבוצות פעילים גרמנים, פלסטינים וישראלים, וביניהן - "קואליציית נשים לשלום", שסייעה

בתחקיר לקמפיין. הגורמים קראו לחברה לפרוש ממעורבות בבניית קו הרכבת, שכן מסלולו מהווה הפרה של החוק הבינלאומי.

ממשלת הימין היא הסכנה האמיתית

"עכשיו, בעווית אחרונה של מדיניות גוססת, מנסה ישראל להציג תסריטי אימים, שלפיהם המדינה הפלסטינית תהפוך למדינת חמאס, לשלוחה איראנית, למוקד טרור, וכי הפיוס הזה הוא פסק דין מוות לתהליך המדיני, אותו תהליך שגופתו ממילא כבר מונחת במקרר" - כתב המזרחן **צבי בראל** במאמרו ("הארץ", 1.5.11).

בראל מאשים את ממשלת נתניהו ב"תגובה פבלובית" לפיוס הפלסטיני, דוגמת אי-העברת הכספים של הרשות הפלסטינית, ומדגיש, כי זו "תוצר של חרדה מובנת של מי שאיננו שולט עוד במהלך העניינים".

בהמשך מאשים בראל את ממשלות ישראל בתרומה עצומה "להבנייתו של החמאס כמוסד ולא רק כארגון", וזאת באמצעות הסגר האכזרי על עזה, מלחמת עזה והסאגה של גלעד שליט. כתוצאה ממהלכים אלה, הפכה עזה לסמל הכיבוש ולמוקד לאהדה בינלאומית.

ממשלת נתניהו בנתה על סכסוך נצחי בין פתח לחמאס ועל פיצול נצחי בין הגדה לעזה, מצייני בראל, ונעזרה לשם כך במובארק. אך לאחר הסכם הפיוס ולאחר נפילת מובארק, נתניהו מסרב לראות שחל שינוי.

יחד עם ההתרעה, מדגיש בראל גם את הסיכוי:

"אבל לישראל מזומנת הזדמנות נדירה להריץ מחדש את הסרט שבו הייתה לפני חמש שנים. לא רק להבין, ששני חלקי העם הפלסטיני הם ישות אחת, אלא גם לתקן את הטעויות שעשתה ב-2006. עליה לנהל את העניינים עם כל ממשלה פלסטינית, גם אם שותפים בה אנשי חמאס. היא רשאית כמובן גם לחזור על אותן טעויות שעשתה עד כה, אבל אז היא - ולא המדינה הפלסטינית - תהפוך למדינה שמאיימת על אזרחיה".

אחדות העם הפלסטיני תקדם את המשא-ומתן לשלום

בדיון פגרה בכנסת (11.5), הדגיש ח"כ **מוחמד ברכה** (חד"ש) כי העם הפלסטיני, הסובל מכיבוש ומפליטות, מסגר ומגירוש, זקוק לאחדות כדי להשיג את עצמאותו.

"הזעקה של ממשלת ישראל נגד האיחוד היא זעקת הקווקז הנגזל, שלקחו לו קלף מנצח בדמות הפילוג בין הגדה לרצועה. תחילה טען נתניהו, כי אין עם מי לדבר, משום שהפלסטינים מפולגים. כעת, מששוקמה האחדות - כמו חרב עולמם של נתניהו ושותפיו".

ברכה ציין, כי לא אחת ביקר את החמאס. ודווקא משום כך, הוא מציע לציבור ולממשלה לקרוא בתשומת-לב את דבריו של חאלד משעל, ראש הלשכה המדינית של חמאס. בעת הטקס בקהיר, דיבר משעל על מדינה פלסטינית בגדה המערבית וברצועת-עזה, שבירתה ירושלים המזרחית; הוא ציין שיש לתת הזדמנות למשא-ומתן, כלומר, לא לנקוט בשום פעולה אלימה שתמנע מו"מ. עקב אמירה ברורה זו, מן הראוי להוציא את חמאס מרשימת ארגוני הטרור, ולעומת זאת, יש לצרף לרשימה את ממשלת ישראל, המנהלת מדיניות של טרור ממלכתי ומטילה סגר ממושך על עזה.

הטייקונים תוקפים בחזרה

ופרופ' שטיגליץ מסביר, מה לומד המאיון העליון מאוחר מדי.

הטייקונים, כי אין ריכוזיות עודפת במשק הישראלי. הם גם ממליצים, כי לא ייקבעו תקנות או חוקים, המונעים מבעלי שליטה להשפיע על ניהול החברות הגדולות באמצעות גרעין שליטה.

ועוד המלצה יש לפרוורם ראשי המשק - לבטל את הוועדה, שהוקמה באוקטובר 2010, ובמקומה למנות ועדה אחרת, שתבחן את הסוגיה של אי-השוויון בישראל ותמליץ על מדיניות להקטנתו. ממש נוגע ללב: הטייקונים מתעניינים לפתע באי-השוויון המעמיק, שהם מחולליו הראשיים.

העובדות מדברות

אך בעוד הטייקונים מנסים לשכנע את הציבור הישראלי, שכוחם הכלכלי ממש פעוט, מתפרסמים עוד ועוד נתונים, בדבר עוצמתם ושליטתם של הטייקונים במשק הישראלי.

מירב ארלוזורוב ("דה מרקר", 3.5.11) בחנה את השאלה, היכן מושקעים כספי החיסכון הפנסיוני, המנוהלים (לאחר ההפרטה) ע"י קופות גמל וקרנות פנסיה שבשליטת חברות הביטוח. וזאת לזכור, כי סך הפקדות הפנסיה מסתכמות, נכון לעכשיו, בסכום האסטרונומי של 819 מיליארד שקלים.

לכאורה, המצב שפיר, שכן המפקח על הביטוח במשרד האוצר, פרסם תקנות, המגבילות את היקף האשראי שלוה בודד (כלומר, טייקון בודד) רשאי לקחת מקרנות הפנסיה והגמל לסכום שאינו עולה על 10% מהאג"ח והמניות שלהן. אך כאשר נבדקו כל צורות האשראי, שנותנות קרנות הפנסיה והגמל, התבררו נתונים מפחידים:

קבוצה עסקית אחת מרכזת בידיה כ-13% מתיק האשראי של קרנות הפנסיה והגמל; חמש הקבוצות העסקיות כבר מרכזות בידיהן 35% מתיק האשראי; ועשר הקבוצות העסקיות הגדולות מרכזות לא פחות ממחצית תיק האשראי של קרנות הפנסיה והגמל.

נתונים אלה מפריכים פעם נוספת את טענותיהם של הטייקונים בדבר העדר ריכוזיות במשק הישראלי. ייתר-על-כן, השליטה של החברות הגדולות באשראי של קרנות הפנסיה והגמל מעלה גם שאלה קשה, מה יקרה לקרנות, אם וכאשר ייקלע אחד הטייקונים להפסדים כבדים ולא יוכל לפרוע את האשראי שקיבל.

מי יהיו הבאים בתור?

הטייקונים שולטים חזק במשק הישראלי, אך אין פירוש הדבר שאינם חוששים מהאיבה המצטברת אצל האזרחים.

"המאיון העליון נהנה מהבתים הטובים ביותר, הרופאים הטובים ביותר, החינוך הטוב ביותר וסגנון החיים הטוב ביותר. אבל יש דבר אחד שכסף אינו יכול לקנות: את ההבנה שגורלם של האנשים במאיון העליון מחובר לשאלה, איך חיים 99 האחוזים האחרים. לאורך ההיסטוריה, זה משהו שהמאיון העליון לומד בסופו של דבר מאוחר מדי" - כך סיכם ג'וזף שטיגליץ, חתן פרס נובל לכלכלה, את מאמרו, שהתפרסם בגליון מאי של הירחון "ואניטי פייר".

האם גם בישראל, הטייקונים העוקבים אחר ההתקוממויות באזור, כבר תוהים, מי יהיו הבאים בתור...

מאת תמר גוז'נסקי

באוקטובר 2010 הקים ראש הממשלה, בנימין נתניהו, ועדה בנושא הגברת התחרותיות במשק. בראשה הוא העמיד את איל גבאי, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ואת חיים שני, מנכ"ל משרד האוצר. הוועדה, שכל חבריה הם עובדי מדינה בכירים, הייתה אמורה להגיש את מסקנותיה תוך ארבעה חודשים, כלומר בכברואר השנה, אך זה לא קרה. לאחרונה פורסם, כי מסקנות הוועדה יוגשו בינוי ויידונו בהקשר של חקיקה בכנסת, ככל הנראה, רק בנובמבר.

מתקפת ראשי התאגידים

ל-200 ראשי קבוצות ההון הגדולות במשק הישראלי (בעלים, יו"רים ומנכ"לים), המכנים עצמם "פרוורם ראשי המשק", אין סיבה לפקפק ביחסם האוהד של ראש הממשלה ושל הפקידים הבכירים. הרי המדיניות הכלכלית של הממשלות בעשור האחרון הלמה את האינטרסים של "ראשי המשק" האלה כמו כפפה ליד. ובכל זאת, על רקע מאבקים ציבוריים בעלי תהודה בנושא המיסוי של הגז שיופק בים ועל רקע פרשיות כמו פרויקט הולילנד בירושלים, החליטו הטייקונים לא לזלזל בוועדה הממשלתית שהקים נתניהו, ולנהל מתקפה הסברתית-תקשורתית.

חששם של הטייקונים גבר גם בעקבות מחקר בנושא הריכוזיות, שפרסם בנק ישראל לפני כשנה. ממחקר זה עולה, כי עשר משפחות שולטות ב-30% מהחברות הציבוריות בישראל באמצעות תאגידים, הבנויים במבנה דמוי פירמידה. 20 המשפחות הגדולות, נאמר במחקר, מחזיקות ב-40% בקירוב מהחברות הציבוריות בישראל. בנוסף, 40% מהחברות הפיננסיות במשק הן בעצם סניפים של החברות הגדולות, הנשלטות בידי הטייקונים.

כבר באוקטובר 2010, סמוך למועד הקמת הוועדה, פרסמה החברה "מודלים כלכליים", לפי בקשת קבוצת אי.די.בי. בראשות נוחי דנקנר (אחד מראשי הטייקונים), מחקר מקיף בנושא הריכוזיות במשק. כצפוי, מצאו החוקרים (פרופ' אפרים צדקה, דר יעקב שיינין, ד"ר רחל שיינין וחתן הרצוג), כי הריכוזיות במשק הישראלי אינה חריגה ביחס למקובל בעולם המפותח ולכן אינה מהווה בעיה בסדר העדיפויות הלאומי. כדי לבסס את טיעונם, קבעו החוקרים, כי התוצר של כל החברות הציבוריות (כלומר, הנסחרות בבורסה) בישראל מהווה פחות מ-35% מהתוצר העסקי והן מעסיקות פחות מ-20% מכלל המועסקים במשק. כך ביקשו החוקרים לשכנע אותנו, ששליטת הטייקונים בחלק מאותן חברות ציבוריות "אינה שליטה מהותית על הפעילות הכלכלית במשק".

לאחרונה פורסם, כי ועדת גבאי-שני מתכוונת להמליץ על הפרדה בין הנכסים העסקיים לבין הנכסים הפיננסיים של קבוצות ההון הגדולות. ידיעה זו הקפיצה את פרוורם ראשי המשק, ובהמשך לאותה מתקפה הסברתית בדבר הטייקונים-הבלתי-מזיקים, הם שיגורו לחברי הוועדה מכתב, שתוכנו הודלף בשבוע שעבר. ושוב כצפוי, במכתבם טוענים

קודם הייתה אפריקה, ואז בא הקולוניאליזם

גליה צבר, "בראשית הייתה אפריקה", הוצאת משרד הביטחון, 2011.

רצף היסטורי

"בראשית הייתה אפריקה" נכתב בגישה, שהמחברת מגדירה כ"אפריקניסטית" לדבריה, גישה זו "מסתייעת בשיטות מחקר מגוונות, תוך כך שהיא מבקשת להתחקות אחר ההיסטוריה של אפריקה מימי הממלכות הגדולות ועד ימינו אנו". הפרקים האחרונים בספר מתמקדים במאבקים הלאומיים והאנטי-קולוניאליים ברחבי היבשת, ביציאתן של המדינות האפריקאיות לעצמאות, במציאות המורכבת והבעייתית, הניאו-קולוניאלית, שאליה נקלעו, בייחוד בעולמה של הגלובליזציה הקפיטליסטית.

ספר מצוין זה נכתב ברצף היסטורי, החל בממלכות הקדומות, דרך הדתות האפריקאיות המסורתיות, נוכחות האסלאם ביבשת, הסחר בעבדים וחדירת הדתות המערביות, חלוקת אפריקה בין המעצמות האימפריאליסטיות ב"וועידת ברלין" (דצמבר 1884), ועד למאבקים לעצמאות לאומית, ברובם עקובים מדם. מאבקים אלה החלו עוד בתחילת המאה ה-20 וכמעט הסתיימו בנפילת משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה ב-1990. המחברת מציינת, שהמאבקים האנטי-קולוניאליים בעצם טרם הסתיימו: תושבי סהרה המערבית, מושבה ספרדית לשעבר, ממשיכים להיאבק למען עצמאות ארצם, שמרוקו כבשה לאחר שספרד פינתה את המושבה ב-1975. הנשים האפריקאיות זוכות להתייחסות בפרק נפרד, שכתבה הדס עופר, חוקרת אפריקה מאוניברסיטת ת"א.

המפות שפורסמו במסגרת הספר, יחד עם האיורים בראש הפרקים (סמלי "האדינקו" של בני האשנטי במערב אפריקה) מוסיפים להבנת הנושאים, התקופות והשינויים ביבשת.

ישראל באפריקה

צבר מקדישה כמה שורות בפרק הסיכום לקשריה של מדינת ישראל עם אפריקה. לדבריה, מאז שנות השישים של המאה שעברה, יחסים אלה ידעו עליות ומורדות, "שנבעו לא פעם ממדיניותה הבלתי עקיבה של ישראל, בשל החלטות לא ראויות, שנתקבלו על-ידי קברניטיה, ובשל קוצר ראותן של הממשלות השונות, שכיחנו כאן במחצית המאה שעברה" (ע' 187).

בשנות השישים פתחה ישראל שגרירויות במדינות אפריקאיות רבות, שזכו זה מקרוב בעצמאות. מדיניות זו נועדה, בין היתר, לחלץ את ישראל מבידודתה המדינית באותה תקופה, והיא "נתפסה בארץ כבעלת פוטנציאל להניב דיווידנדים פוליטיים וגם כלכליים לא מעטים". אולם לאחר פרוץ מלחמת יום הכיפורים, ועל רקע המשך הכיבוש, ניתקו מרבית מדינות אפריקה את יחסיהן הדיפלומטיים עם ישראל. בשנים לאחר מכן, הממסד הישראלי ראה באפריקה "יבשת אבודה" (כהגדרת המחברת), שאין טעם להשקיע מאמצים בפיתוח היחסים עמה. לדברי פרופ' צבר, "אחת התוצאות הקשות הנובעות מהמדיניות 'שוות הנפש' של ישראל כלפי אפריקה היא יצירת חלל מדיני, שאליה פורצים דווקא אנשי עסקים ישראלים פרטיים. הללו מגלים עניין

לאחרונה פורסם בסדרה "האוניברסיטה המשודרת" ספרה של גליה צבר "בראשית הייתה אפריקה". הספר הוא מסע מרתק בנבכי ההיסטוריה הפוליטית, החברתית, האתנית והתרבותית של אפריקה - היסטוריה מורכבת, ייחודית, מסקרנת ולפרקים מפתיעה. את הספר חותמות תובנות חשובות בדבר מצבה המורכב של אפריקה כיום ובדבר מקומה של היבשת בזירה הקפיטליסטית הבינלאומית.

פרופ' גליה צבר היא ראש המסלול ללימודי אפריקה באוניברסיטת ת"א. מחקריה עוסקים ביחסי דת ומדינה באפריקה, בהיבטים סוציו-פוליטיים של מגפת האיידס ובקהילת מהגרי העבודה האפריקאים בישראל. פרופ' צבר אינה מסתגרת ב"מגדל השן" האקדמי, והיא פעילה בהגנת זכויותיהם של מהגרי אפריקה ופליטיה, החיים בישראל.

ספרה של צבר ממלא חסר בולט בספרות העוסקת באפריקה. לקורא העברית קשה מאוד למצוא ספרים על אודות אפריקה, וישנם ספרים בודדים של ספרות יפה אפריקאית מתורגמת. זאת, בניגוד לשפע הספרים על אמריקה הלטינית ושל יצירות הסופרים הלטינו-אמריקאים.

ספר ראוי לציון על אפריקה פורסם בהוצאת "מפרש" עוד לפני 26 שנה (!): "אפריקה - שקיעת גן העדן", מאת ההיסטוריון הקנייתי עלי מזוראי. עוד פורסמו במשך השנים כמה ספרים שכתבה ד"ר תמר גולן, שנפטרה לאחרונה.

"בראשית הייתה אפריקה"

(קטעים מהספר, ע"ע 181, 182):

"לצד המעצמות העושות להגדלת רווחיהן באוצרות היבשת, פועלים גם קונגלומרטים כלכליים ענקיים, המעמיקים בשיטתיות את שליטתם באוצרות היבשת, מדלדלים אותה ממשאביה, ובעיקר גוזלים מהאפריקאים את אשר ראוי היה שיגיע לידיהם.

"באפריקה בת זמננו מתקיימת מערכת כלכלית נצלנית, שמאפייניה ידועים היטב עוד מהתקופה הקולוניאלית. שליטי המדינות מוכרים את אוצרות המדינה למרבה במחיר. אלא שהתמורה אינה מועברת לאוכלוסייה - לשיפור רמת חייה ולהעלאת רמת ההשכלה - אלא לכיסיהם הפרטיים. החברות הפרטיות מוכנות כמובן להיות שותפות למערכת עסקית כזו ונהנות ממנה, והן אינן נותנות את דעתן לאופיים של המוכרים ולזכויות האדם והאזרח הנרמסות עקב כך... סיפור הניצול והעושק הכלכלי הכרוכים לעתים גם בשפיכות דמים חוזר על עצמו בכל מדינה אפריקאית שהתברכה במחצבים - ביהלומים, באורניום, בזהב ובנפט. שם המשחק במדינות אלה אינו קפיטליזם ליברלי נאור ואין בו כל תקווה לפיתוח כלכלי אמיתי.

"להפך, מדובר בניצול מובהק, בגזל ובעושק, המביאים את המוני בניה של אפריקה לתהומות של שפל - חיי רעב, עוני ומחלות והוויה רוויה אלימות ומלחמות. מול ההמון האפריקאי הנמק, מצוי מיעוט קטן של אנשי עסקים זרים ואליטה מקומית מושחתת, המקיימים חיי עושר ראוותניים, והפער החברתי שכמעט אין דומה לו בעולם - מנקר עיניים."

הרוגים בעימותים בתימן ובסוריה

אחרי שלושה חודשים של משבר שלטוני ומחאות ענק, מאות הרוגים, אלפי פצועים והסדר שכמעט הושג אך התפוצץ ברגע האחרון - נמשכים ההפגנות בתימן והדיכוי האלים שלהן.

שבועיים לאחר שהנשיא עלי עבדאללה סאלח נסוג מחתימתו על ההסדר, במסגרתו היה אמור לוותר על שלטונו, גואה הזעם הציבורי. חיילי הנשיא מפזרים הפגנות גם בירי קליעים חיים. בהפגנה שנערכה בצנעא (12.5), התפתח עימות צבאי, לאחר שחיילים, הנאמנים לגנרל עלי מוחסיין, שערק משורות הצבא, הצטרפו למפגינים והשיבו אש חיה. במקום התפתח מרחץ דמים, כשאזרחים רבים, בהם נשים וילדים, נקלעים לאש צולבת. הפגנות ענק היו גם בעיר התעשייתית תאיזו ובעיר הנמל חודיידה. עובדי מסופי הנפט בנמל הפסיקו את עבודתם ושבתו בתמיכה במתקוממים.

בסוריה נמשכה דיכוי ההפגנות בערים שונות באמצעות יחידות צבא, המצוידות בטנקים. ככל הידוע, בין המפגינים נגד משטרו של אסד נמצאים גם ארגונים איסלמיים. מנגד, הבטחות אסד לרפורמות דמוקרטיות לא מומשו.

כלכלנים מ-53 מדינות

בעד מס על תנועות ההון

אלף כלכלנים מ-53 מדינות בעולם חתומים על מכתב משותף, שנשלח לשרי האוצר של מדינות הקפיטליסטיות הגדולות, ואשר קורא להטלת מס טובין (Tobin Tax) על תנועות הון בין מדינות. המס, שאותו יזם בשנות ה-70 חתן פרס נובל לכלכלה, פרופ' ג'יימס טובין מאוניברסיטת ייל, נועד לצמצם את העניין בביצוע עסקות מט"ח ספקולטיביות קצרות טווח, ובמקביל לגייס מימון לפרויקטים בעלי משמעות חברתית וסביבתית ולסיוע לעניי העולם.

עם הכלכלנים החתומים על המכתב נמנים ג'פרי סאקס, מנהל מכון כדור הארץ באוניברסיטת קולומביה; דני רודריק מאוניברסיטת הרווארד; והא-ג'ון צ'אנג מאוניברסיטת קיימברידג'. בין החתומים גם ההיסטוריון הכלכלי והחברתי הישראלי, ד"ר אפרים דויד.

לדברי הכלכלנים, די יהיה במס טובין בשיעור של מחצית האחוז, כדי לגייס מאות מיליארדי דולרים בשנה, שאותם ניתן יהיה לנצל לפרויקטים בתחום הפיתוח ברחבי תבל.

מאז פרוץ המשבר הקפיטליסטי העולמי בקיץ של 2007, גברו הקולות בעולם התומכים בהטלת מס כלל-עולמי על עסקות פיננסיות של המגזר הבנקאי, שהכנסותיו ישמשו למימון מטרות חברתיות.

קודם הייתה אפריקה

(המשך מעמוד 4)

כלכלי ביבשת ומנסים לעשות בה הון רב, בדומה לגורמים עסקיים מערביים אחרים. בצד אנשי עסקים ישראלים פועלים לעתים קרובות גם גורמים אחרים, בעיקר בתחומים בעייתיים ביותר מבחינה מוסרית וגם מבחינה פוליטית, כגון בתחומי המסחר באמצעי לחימה וכריית מתצבים. וכך משתנה דימויו של הישראלים באפריקה מאנשי פיתוח, חלוצים ואידיאליסטים, לאנשי עסקים אפלים ונצלנים" (ע' 188).

במילים אחרות: זו מדיניות החוץ של ישראל בעידן ההפרטה.

א"ד

הנכבה של כולנו

מאת יוסי סגול

בשיטוטי התכופים ברחובות עירי, קריית שמונה, אני מנסה לא אחת לדמיין, כיצד נראה המקום הזה כאשר קראו לו חלסה, והנכבה טרם התרחשה. האם הערבים, שהתגוררו כאן, שמרו בצורה טובה יותר על המקום העשיר בנחלי המים הזורמים בו, או שאצלם הקירבה אל הטבע נבעה מקצב פיתוח איטי?

אין לי שום דרך לדעת מהי התשובה. אבל בתקופה זו של השנה, בה חגיגות יום העצמאות וציון יום הנכבה מתרחשים במקביל, עולות אצלי עוד שאלות.

מדינת ישראל מפעילה, לעתים, כוח מוגזם בעת פיזור הפגנות נגד ציון אירועים כמו יום האדמה. אבל קברניטי המדינה מקבלים בהבנה מסוימת את ציון הכאב של האזרחים הערבים על הקורבנות. במחאות של יום האדמה (1976) נורו למוות ששה אזרחים ערבים, ואת זאת מבינים אפילו בממסד. זו הסיבה, ככל הנראה, שאפילו אנשי הימין שבשלטון אינם קוראים לאסור על עריכת הפגנות ביום האדמה, אף שהיו שנים שבהן המשטרה השתמשה בכוח מוגזם, כדי להראות מי כאן בעל הבית.

אין עוררין על העובדה ההיסטורית, שמאות כפרים ערביים התרוקנו מיושביהם כתוצאה מגירוש ובריחה במהלך מלחמת העצמאות. גם מי שטוען, שהערבים עזבו את הכפרים מיוזמתם, ושלא היהודים הם שהתחילו במלחמה, עדיין אינו יכול להתעלם מהעובדה, שיישובים ערביים רבים הפכו חורבות, ובחלקם תפסו בני דת משה את מקומם של בני דת מוחמד. אך למרות שאין מחלוקת על עצם קיומם של הכפרים ההרוסים, הצליחו לכוון בציבור היהודי קונצנזוס, הרואה בעצם ציון האסון של העם הפלסטיני, הנכבה, פעולה חתרנית עוינת. אפילו רבים מאלה, התומכים בסיום האיולות שבכיבוש 1967, אינם מוכנים לגלות הבנה לכאב הכיבוש והגירוש, שקרו עשרים שנים קודם לכן.

ככל שאני מהרהר בתופעה המצערת הזאת, מתגבשת בי המחשבה, שההתעלמות מהעצב הערבי נובעת מכך, שהנכבה פגעה בצד המנצח לא פחות מאשר בצד המנוצח.

הניצחון הצבאי לפני יותר משה עשורים והמדיניות שנוהלה בעקבותיו הובילו למלחמות רבות. החרב עדיין מונפת באוויר. יהודים רבים הגיעו לכאן, אבל רבים מהם נאלצו לנטוש את תחומי ההשכלה והתרבות, בהם הצטיינו, לטובת החרב והמלחמה. אוחזי הספר פינו את מקומם בקידמת הבמה לטובת אנשי הכוח המשחית.

שר הביטחון ברק הציע במפורש לאלה, הרוצים לחיות בשקט ובשלווה - לטוס לפינלנד. אך גם בלי העצות של ברק, ישראלים לא מעטים, הרוצים חיים שלווים, משיגים אזרחות של אותן מדינות, מהן ברחו הסבים שלהם. וכך, בלי משים, נוצרת עזיבה משמעותית, ולפי המושגים הרווחים - גלות חדשה.

כאשר אני מסתובב ביישוב שהיה פעם חלסה ורואה סביבי את העזובה וההזנחה רבות השנים, ברור לי, כי כל עוד מוכנים להגן על היישוב שלי בעזרת המערכת של "כיפת ברזל", אבל לא משקיעים בטיפוח היישוב מבחינה חברתית-כלכלית-סביבתית, אז גם אני בין המפסידים. לכן, אף שאינני נמנה עם אלה שהפסידו אז, משהו בי מחובר יותר לעצב שבנכבה מאשר לחגיגות ולזיקוקי הדי-נור של העצמאות.

יוון: שביתה כללית נגד הממשלה הסוציאליסטית

לוויה המונית לנער הפלסטיני

אלפים השתתפו ב-14.5 במסע הלוויה של מילאד סעיד עייאש (16), תושב ראס אל עמוד, שנורה במהלך ההפגנות לרגל יום הנכבה, שנערכו בירושלים המזרחית. לאחר הלוויה יידו צעירים אבנים, וארבעה מהם נעצרו. משתתפי הלוויה קראו בדרך משכונת סילוואן לעיר העתיקה בירושלים קריאות נגד הכיבוש והניפו דגלי פלסטין עם צילום של הנער שנרצח. פעילים פלסטינים בסילוואן אמרו כי עייאש נורה בסמוך להתנחלות "בית יהונתן", ולדעתם, היורה הוא מאבטח מטעם משרד השיכון. חשד זה גבר לאחר שהתברר, כי הקליע שהוצא מגופו של עייאש היה של אקדח ולא של רובה.

כולאים סרבני כיבוש

עידן לנדו (44), מרצה לבלשנות ובעל בלוג פוליטי, נידון ב-8.5 ל-7 ימי מחבוש על סירובו לשרת בשטחים. זו הפעם השלישית שעידן לנדו נכלא בגין סירובו לשרת בצבא כיבוש. סרבן השירות הצבאי **אג'ואד זידאן** סיים תקופת כליאה שביעית ברציפות לפני כחודש, והיה אמור לחזור לכלא בפעם השמינית, אך בדרך לבסיס תל השומר הוא חש ברע ואושפז בבית חולים. מצבו השתפר בינתיים והוא שוחרר לביתו. בעקבות האירוע, החליט הצבא לפטור את זידאן משירות צבאי מטעמי בריאות.

המאבטחים באוניברסיטת בן-גוריון

נגד הפרטה

המאבטחים באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע, אשר מאוגדים בכוח לעובדים, קיימו ב-12.5 הפגנה, שזכתה בתמיכת אגודת הסטודנטים. בהפגנה השתתפו, נוסף למאבטחים, גם מרצים, עובדות ניקיון וסטודנטים. המאבטחים מוחים על הכוונה להפריט את שירותי האבטחה באוניברסיטה, מהלך שיפגע בפרנסתם וימנע מסטודנטים אחרים לעבוד במהלך הלימודים בעבודה זמינה. **אסיפת הסברה** של חברי הסגל האקדמי הזוטר באוניברסיטת בן-גוריון תתקיים ב-18.5. בעת שתיערך אסיפת הסברה, לא יתקיימו לימודים, וזאת בתיאום עם אגודת הסטודנטים. האסיפה הוכרזה כהזדהות עם מורי המכינה, השובתים מ-11.5, ועל רקע גרירת הרגליים של האוניברסיטאות במו"מ על הסכם שכר ארצי חדש.

מק"י – סניף רמת-גן-גבעתיים

ביום ד', 18 במאי, בשעה 19.30, במועדון, רחוב זהר 4, רמת-גן
ערב חגיגי לכבוד

ה-1 במאי וה-9 במאי

נסים ברכה, פעיל איגוד-מקצועי ותיק,
ישוחח על מאבקי עובדים בארץ ובעולם

מיליוני עובדים ביוון ערכו ב-11.5 שביתה בת יממה. זו השביתה העשירית, המתקיימת ביוון בשנה האחרונה, נגד המדיניות הכלכלית והחברתית הניאו-ליברלית של הממשלה הסוציאליסטית. במהלך השביתה נערכו הפגנות המוניות ושתי עצרות גדולות: האחת בכיכר אומוניה במרכז אתונה, מטעם מערך הפעילים המעמדיים של המפלגה הקומוניסטית; והשנייה - בפארק בקרבת הבירה לקריאת האיגודים המקצועיים במגזר הפרטי והציבורי.

אחד מכל שלושה יוונים מעוניין שממשלתו תפסיק לקבל סיוע מהאיחוד האירופי ומקרן המטבע הבינלאומית (IMF), לאחר שסיוע זה הוביל את המדינה למיתון. ממשלת יוון מצידה התחייבה לאמץ אמצעים נוספים, כולל מכירת נכסים ציבוריים בסכום של 50 מיליארד יורו, ועוררה בכך זעם ציבורי. ראשי המפלגה הקומוניסטית היוונית דרשו לדחות את תוכניות הסיוע ולנטוש את גוש היורו.

אלפים השתתפו בעצרת הנכבה

אלפים רבים השתתפו בעצרת יום הנכבה, שנערכה ב-10.5 ליד העיר טמרה שבגליל המערבי. המשתתפים הניפו דגלים פלסטיניים ושלטים עליהם נכתבו סיסמאות נגד כיבוש השטחים ובעד הפיוס בין פתח לחמאס. ב"תהלוכת השיבה", שנערכה בכפרים העקורים דאמון ורוויס, השתתפו ראשי הציבור הערבי, וביניהם חברי סיעת חד"ש בכנסת. קואליציית נשים לשלום ארגנה באותו יום הפרחת בלונים המונית כאקט אי-ציות אזרחי במחאה על אישור החוק. 500 בלונים שחורים, שעליהם מתנוססת המלה "נכבה" בערבית, בעברית ובאנגלית, הופרחו בכיכר רבין בתל-אביב. לחברי הכנסת, שהצביעו בעד חוק הנכבה, נשלחה הזמנה לתפוס את מאות הבלונים, המפרים את החוק.

כנס מרקס החמישי

כנס מרקס החמישי יתקיים השנה בתל-אביב, בבאר-שבע ובחיפה. כותרת הכנס השנה - "בין משבר קפיטליסטי ממושך להתקפה על הדמוקרטיה - פרספקטיבה שמאלית".

בבאר-שבע תתקיים במועדון מולתקא-מפגש, ביום ב', 23.5, בשעה 19.30, הרצאתו של ד"ר אפרים דוידי על המשבר הכלכלי העולמי.

בחיפה יתקיים במכון אמיל תומא, ביום ד', 25.5, בשעה 19.30, דיון בהשתתפות עיסאם מחול על ההתקוממות בעולם הערבי והמאבק המעמדי.

בתל-אביב יתקיים כנס מרקס בשבת, 28.5, החל מהשעה 10.00 בגדה השמאלית. יטלו בו חלק פרופ' אבישי ארליך, פרופ' משה צוקרמן, תמר גוז'נסקי, ח"כ דב חנין, יהושע סימון, חדרה ישכר, אשר כהן, ספא עבדו, ד"ר עופר כסיף, עידו רוזנבלום, רנין ניקולא, נעה לוי ואחרים.

התוכנית המפורטת – באתר מק"י www.maki.org.il
ובאתר הגדה השמאלית www.hagada.org.il